

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . .	12 kor.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy szám ára	24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . .	16 kor.
Fél oldal	8 „
Negyed oldal	4 „
Nyolczad oldal	2 „

A theologiai tanügyi szervezetről.

Körülbelül egy évvel ezelőtt irtam már e tárgyról e lap hasábjain s így nézetem eléggé ismeretes azok előtt, a kik figyelemmel kísérik a theológiáink új szervezésére vonatkozó mozgalmat s azokat a legfőbb ütköző pontokat, a melyek körül a vita kezdettől fogva foly.

Hogy mégis újból hozzá akarok szólni e tárgyhöz annak legfőbb oka dr. Masznyik Endrének e lap 29. számában megjelent cikke, mert e cikknek tendenciáját s kritikai megjegyzéseit nem lehet szó nélkül hagynom.

Hogy azonban ehhez az aktuális és fontos tárgyhöz röviden s mégis a szükséges világossággal hozzá lehessen szólanom s dr. M. E. cikkét az igazság világitása mellett bírálat tárgyává tennem; mindennek előtt meg kell jelölnöm az alapot, a melyről megjegyzéseimet teszem és tisztáznom a helyzetet, hogy az olvasó minél világosabban lásson és tájékozódjék.

A theologiai tanügyet egyfelől azon cél nézőpontjából kell vizsgálnunk, a melyet a mi ev. egyházunk a maga theol. főiskolái elé tűz s a melyet e főiskoláknak szolgálniak s lehetőleg elérniök kell; más felől azon gyakorlati érdekek és viszonyok mérlegelése alapján, a melyek befolyással lehetnek a cél megvalósítása tekintetéből. Mindaz a mi ezen kívül esik figyelembe vehető ugyan de döntő factor nem lehet.

Ha a cél nézőpontjából vizsgáljuk: úgy a javaslat feltétlenül haladást jelent a mostani állapotokkal szemben, melynek megszüntetésére törekszünk s a melyről Masz-

nyik is azt mondja, hogy „a theológiák mai állapota a legnyomorúságosabb s viszonyuk egymáshoz a legegészségtelenebb és legszegyenletesebb“ s a mely állapotban e kijelentése dacára csodálatosképen mégis benne akarná hagyni egészen az 1848. XX. t. c. életbe léptetéséig. Én ugyan szeretem hinni, hogy e törvénycikk rövid időn belül életbe lép valamiképen s ha üttük a vasat okvetlen kell életbe lépaie, de azért még sem kívánám Masznyiknak azt, hogy fizetésének rendezésére, korpótlékára addig várjon, mert tartok tőle nagyon sokáig kellene várnia hiába. Oly nagyon szívéen fekszik ez állapotnak megszüntetése, hogy ime elveti az egész munkálatokat, új tárgyalásokat kezdene kerületekkel a jelenlegi viszonyok megszüntetése s új állapotok teremtése végett. Csak azért, hogy a jelenlegi tarthatatlan állapotok ad calendas groecas elhalasztva botránykövét képezzék viszonyunknak. Hát csak ugyan őszinte az a felebaráti szeretet, a mely az egymás terhének hordozását hangoztatja.

Ha egészségtelen a viszony s szegyenletes az állapot s ha komolyan segíteni akarunk rajta, keressük az *okát* szüntessük meg *azt* s akkor elvész az *okozat* is s *új, helyes alapokon* új életfejlődés is válik lehetségessé. S ép e tekintetben haladást jelent a javaslat, mert megszünteti a theologiai főiskolák között levő azt a ferde helyzetet a melyet a pozsonyi theol. akadémiának az egytetemes egyház által való saját szerű felkarolása teremtett meg. Most ugyanis van egy privilegizált theologiai akadémia s annak theologiai akad. tanári kara; mellette 2 theologiai intézet, a mely ugyancsak a főhatóságoknak

összes rendelkezéseit köteles követni, a melyet a privilegizált, ugyanazokat a célokat szolgálja, ugyanazt a képesítést adja s mindkettőnek tanárai ugyan ilyen képesítéssel — a minővel az egyetemes theologiai tanárai — hasonló szakértelemmel és ügybuzgalommal, de sokkal nehezebb viszonyok között, sokkal nagyobb munkát kénytelenek végezni s végzik nem kevesebb sikerrel s az egyháznak nem kisebb hasznára, mint a pozsonyiak.

Ezt a semmivel nem igazolható s érthetetlen különbségtételt, mint minden bajunknak forrását akarja megszüntetni a javaslat s ezt az eszmét találjuk egészen helyesen kifejezve 1—4 §-aiban. Ezt kellene egyszer valahára Pozsonynak megértenie és megszivtelnie s akkor félre téve minden nagyzó törekvéseket testvérekként működhetnénk közös otthonunkban.

Haladás e javaslat *tanügyi tekintetből* a gyakorlati tárgyakra nagyobb térfoglalása és hangsúlyozása miatt, a mit theol. intézeteink szervezésénél elsősorban kell tekintetbe vennünk, mert theológiáink legelsőbben lelkes képző intézetek s csak másodsorban tanárképzők. S hogy a javaslatnak tanügyi része nem olyan, a minőt a pozsonyiak akartak s a minőt magam is szeretnék, annak oka éppen Pozsony. A helyett, hogy igyekeztek volna a javaslat álláspontját elfogadva közreműködni abban, hogy közös egyetértséssel belekerüljenek a pedagógia s didaktika követelményeinek megfelelő netáni javítások, a negacio álláspontjára helyezkedtek s mint az elkényeztetett durcás gyermek szokott tenni szülőivel szemben ők is mindent elvetnek, mert hát elvök elvetni mindent a mi jó, a mi helyes csak azért, mert az nem a szájuk ize szerint történik. Ennek ellenében meg kell gyanusítani a tisztai kerület vezérémbereit, a kik az egész gonosz dolgot kezdeményezték s le kell rántani a javaslatot a sárga földig, minthogy az „gymnasialis színvonalon áll“ s ugysem mondhatna róla mást, „minthogy delendam esse censemus . . . merőben célja tévesztett.“ Abban a nagy bizottságban, a mely az eredeti Glauf-féle javaslatot tárgyalta benne volt Masznyik is ; volt módjában megjegyzé-

seit s indítványait előterjeszteni s ő ezt meg is tette ; ez most már az ő közreműködésével is létesült munka, a mely ellen ő sem ott, sém tudtommal más hivatalos forum előtt sem tiltakozott. Sőt éppen az ő indítványára „a tananyag és annak beosztása“ c. szakasz egészen másként fogalmazva s jóformán kikapcsoltatott a Glauf-féle javaslatból, mint a hogy azt a javaslat indoklása egész világosan mutatja (1. javaslat 5. és 30. oldal). A szakasznak ily fogalmazása teszi most már lehetővé, hogy a tantárgyak beosztását a theol. tanárok a magok hatáskörében eszközöljék s ha higgadtan, minden szenvedélyesség nélkül tárgyalhattuk volna a kérdést, azt hiszem még más irányban is lehetett volna a javaslaton módosításokat eszközölni.

Haladást jelent ez a javaslat a zsinati törvény 217. és 219. § szellemében, mert világosabban és határozottabban fejezi ki azt, hogy mit kell értenünk theol. fakultás és theol. intézet illetőleg akadémia alatt. Mielőtt azonban ezt megvilágítanám, előbb ki kell egy kicsit térnem Masznyiknak erre vonatkozó okoskodására. Vagy érti Masznyik a 218. §-nak intézkedését s olvasta a javaslatot s akkor szándékosan elferdíti, hogy a javaslatra rásüsse a törvénytelenég bélyegét, vagy nem érti s azért találja benne a a törvénytelenéget. Én ezt a törvénytelenéget nem találom benne, a minthogy nincs is, mert a javaslat 29. oldalán alulról a 4-ik sortól kezdve egész világosan olvasható, hogy az „akadémia“ elnevezés mint sokkal használatosabb csak helyettesítője az „intézet“ elnevezésnek. A törvény ilyen alkalmazásához s magyarázásához joga van az egyháznak s azért nem szükséges zsinatot összehívni. Ha az akadémia szó használata törvényellenes, akkor jó lesz elsőben Pozsonyban rendet csinálni s a „konkrét értelemmel bíró fogalmak önkényes csereberélése“ ellen legelőször ott felszólani, mert a zsinati törvény pozsonyi theol. „akadémiát“ nem ismer. Masznyik azonban nem ebben a névcserében látja a törvénytelenéget, hanem az akadémia tárgyi meghatározásában, hogy t. i. akadémia itt a fakultást akarja helyettesíteni, mert a 9. §. szerint „szakrendszer szerint be-

rendezett theol. főiskolának“ tekinti azt. Nagyon sajnálom: hogy Masznyik ezt a *szakrendszer szerint* való berendezést közelebbről nem magyarázza, hogy úgy világosabban láthatnók egész okoskodásának intencióját. A szakrendszer szó oly általános keletűvé lett már, annyiszor hangoztatják éppen a pozsonyiak a javaslattal s velünk szemben, a kik Eperjesen és Sopronban tanítunk a theológián, hogy szinte kételkednünk kell a felett, hogy vajjon értünk-e mi valamit szakrendszeren, tanítunk-e szakszerűen s végzünk-e a szakrendszer szerint valaminémű munkát vagy nem? A szakrendszer szerint való berendezésnek a tananyag, beosztása, a collegiumnak, vizsgálatok és tanárok száma nem prejudikálnak, a minthogy szakrendszer szerint berendezett intézetek ebben a tekintetben nem egyenlően vannak szervezve. A szakrendszer csak azt követeli, hogy minden tanár azt tanítsa, a mit ő a maga szakjának vall, a mivel tudományosan foglalkozik s a mit a tudomány természetével megfelelően tanítani képes s ahhoz képest legyen felszerelve az intézet is. Szakrendszer van a középiskolákban, műegyetemen, egyetemen s a legkülönbözőbb szakiskolákban is, pedig mindegyike más és más szervezeti s berendezési lehet. Ha a javaslat a theol. akadémiától szakrendszer szerint való berendezést követel, akkor egyáltalán nem jó ellentétbe az akadémia, vagy theol. intézet fogalmával és nem csempészi bele a fakultás fogalmát hanem csak azt követeli, a mit theol. főiskolától általában követelni kell s a mi nemcsak Pozsonyban hanem Sopronban és Eperjesen feltalálható most is s ha Isten is úgy akarja lesz ezentúl is. Különbözik Masznyiknak nem is ez fáj, hanem fáj az, hogy a pozsonyi theol. akadémiát nem szervezhetné s nem tekinthetné fakultásnak, hanem képtelen lenne megelégedni az akadémia címmel, a minővel a két intézetet is szándékszik felruházni a javaslat. A ki a fakultás szót abban az értelemben veszi, a mint azt általában szokás venni, hogy az az univerzitásnak tudományegyetemnek egyik kiegészítő része, az képtelenségnek kénytelen tartani azt, hogy egy theol. főiskola szakrendszer szerint berendezve fakultás legyen, ha nincsen felvéve s szerves

összefüggésbe hozva valamely egyetem többi fakultásaival és nincsen joga tudományos gradusokat licentiatatusokat és doktorátusokat adni.

A javaslat egész világosan határozza meg a fakultás fogalmát s megteszi a lényeges különbséget, a mely akadémia és fakultás között van. Éppen ez okból sokkal tisztább s határozottabb a zsinati törvény 218. és 219. §-ainál a melyekbe bele van csempészve a fakultás szó illetéktelenül s helytelenül s a melyek ellentmondásban vannak egymással. A 218. §. ugyanis azt állítja, hogy a mely theol. főiskolák nincsenek a szakrendszer szerint teljesen szervezve azok intézetek s a 219-ik mégis imperative azt rendeli, hogy „*minden theol. főiskolán a szakrendszer követele*“ (tehát Eperjesen és Sopronban) tantervön kívül“ még melléktanítók is alkalmazandók. Ha minden theol. főiskolán meg kell lenni a szakrendszer követelte tantervnek, akkor felesleges s illetőleg ellenmondásos a 218. §. különbségtétele fakultás és intézet között.

A ki e §-szokat szerkesztette ép olyan illuziók után törekedett, a milyenről Masznyik is ábrándozik t. i. theol. fakultást akar Pozsonyban *egyetem nélkül*.

Ezek után összefoglalva a mondottakat azt hiszem elég világos a javaslatnak az a célja, hogy a három meglevő theol. főiskola, mint az egyetemes ev. egyház érdekeit szolgáló intézet egyformán szerveztesse az egyetemes egyház segélyezésével.

(folyt. köv.)

A kormány 1902. évi jelentéséből.

(Folytatás.)

A kilépésekből az egyes vallásfelekezetekre háruló számszerű veszteség jelentékeny részét a görög keletiek viselik, a kik közül 450-en hagyták el felekezetüket. A görögkeletieknek ez az erős részesedése a kilépettek sorában még szembetűnőbb lesz, ha összevetjük a népességben foglalt arányukkal. Ekkor ugyanis azt látjuk, hogy az anyaország polgári népességének 13.1%-a követi a görögkeleti vallást, míg a görögkeleti felekezetből kilépettek száma az összes kilépettek számá-

37·6%-át teszi. Abszolút szám szerint ugyan kevesebbet, de aránylag a görögkeletieknél is többet veszítettek az ág. h. evangélikusok, a kik közül 305-en lettek felekezeten kívül állókká. Ezen szám az összes kilépések 25·5%-ának felel meg, tehát három és félszer akkora, mint az ág. h. evangélikusoknak a népességben elfoglalt aránya (7·5%). Az evangélikus református egyház hívei közül 206-an hagyták el felekezetüket s így ez az egyház is erősebben van képviselve a kilépettek sorában (17·2%) mint a népességben (14·4%). Az eddig felsorolt felekezeten kívül még csak a római katolikus egyháznak volt számottevő: összesen 186 főre menő vesztesége s így ez egyház híveiből a kilépettek 15·55%-a került ki; az aránylagos veszteség tehát egy harmadrészt sem éri el e felekezetek országos arányszámának (48·7%). Ha azokat az adatokat, a melyek a felekezetből kilépetteket elhagyott felekezetük szerint részletezik, a korábbi évek adataival összehasonlítjuk, az a jellemző tény domborodik ki szemünk előtt, hogy a reformátusok, a kik az első időben a kilépettek száma tekintetében a többi vallásfelekezeteket messze maguk mögött hagyták, újabban a görögkeletiek és ágostai h. evangélikusok mögé kerültek. Igaz ugyan, hogy ha az eltelt hét esztendő adatait egybefoglaljuk, — az első két év tömeges kilépéseinek hatása alatt — még mindig a református egyház mutatja föl a legnagyobb veszteséget: a kilépetteknek hét esztendő alatt, 17.020 főre szaporodott számából 5439 az ő híveiből kerülvén ki, de a reformátusok veszteségét évről-évre jobban megközelíti a görögkeletiek vesztesége, a mely az 1896-tól 1902-ig eltelt időszakban már 5126 volt s így nem sokkal kevesebb, mint a református egyházé. A római katolikus egyházból már jóval kevesebben léptek ki az egész idő alatt, mint a most említett két felekezetből: összesen 3353-an. Az ág. h. ev. egyház vesztesége 2753, a görög katolikusé 246 volt a hét esztendő alatt, az unitáriusok közül 13-an, az izraeliták közül 90-en hagyták el felekezetüket.

A kilépettek anyanyelvéről a következő adatok tájékoztatnak: az 1902. év folyamán kilépettek közül magyar anyanyelvű volt 437,

oláh 311, tót 166, szerb 155, német 93, ismeretlen 34. Maguk ezek az abszolút számok azonban nem nyújtanak tiszta képet arról, hogy a felekezetből való kilépések mozgalmá mely nemzetiségek körében hódít legerősebben. Ezt a kérdést csak akkor tisztázhatjuk, ha a nemzetiségeknek a felekezetből kilépettek sorában elfoglalt arányát kifejező számot a nemzetiségek országos arányszámával összevetjük. Ekkor a következő eredményre jutunk:

	Volt százalékban kifejezve					
	magyar	német	tót	oláh	szerb	egyéb és ismeretlen
a kilépettek sorában	36·5	7·8	13·9	26·0	13·0	2·8
az ország népességében	51·4	11·8	11·9	16·7	2·6	5·6

Látni ez arányszámokból, hogy a magyarok és németek aránylag kevesebben vannak a kilépettek sorában, mint az összes népességben, ellenben a tótok, oláhok, kivált pedig a szerbek erősebben vannak képviselve a kilépettek közt, mint az ország népességében. Megjegyzendő, hogy a tót anyelvű kilépők nem a Felvidékről, hanem az Alföldről kerülnek ki.

A kilépések erkölcsi hatásának megítélése szempontjából különös fontosságot kell tulajdonítanunk azoknak az adatoknak, a melyek a kilépések okait tárják elénk. Ez adatok szerint a nazarénus szektához való tartozás vagy áttérés 621 esetben (ebből 106 esetben az egyházi adók terhes voltával párosulva), a baptista szektához való tartozás vagy áttérés 302 esetben (ebből 161 izben a az egyházi adók terhes voltával karöltve) volt a kilépés oka. Az egyházi adók terhes volta az említett szektákhoz való tartozással vagy áttéréssel párosulva 267 esetben, önmagában 85 esetben szerepelt a kilépés oka gyanánt; leggyakrabban a görögkeleti egyház hívei közt, a kiknek sorában 207 egyént készített felekezetének elhagyására. A többi vallásfelekezeteknél ez az ok jóval kisebb mértékben fordult elő: a reformátusoknál 98, a római katolikusoknál 26, az ágostaiaknál 10, a görög katolikusoknál 9, az unitáriusoknál 2 esetben. Valószínű egyébként, hogy a nazarénus és baptista szektáknak még nagyobb szerepük van a kilépések előidőzésében, mint a közölt számok mutatják. A kilépések oka ugyanis 183 esetben „egyéb és ismeretlen“

nek van feltüntetve s kétségtelennek látszik, hogy az ismeretlenek jelzett okok közt is sűrűn szerepel az említett két szekta. A felsoroltak közt nem foglalt, szórványosan előforduló egyéb okok mellett az ismeretlenek jelzett okok nagy száma onnan van, hogy a m. kir. központi statisztikai hivatal, a melynek az 1897. évi XXXV. t.-cikk 3. §-a az egyének erkölcsi életének belső viszonyaira vonatkozó kutatásokat különben is megtiltja, az adatok nagyobb megbízhatósága és az adatszolgáltató hatóságok kisebb mértékű megterhelése céljából csak oly esetekben tudakolja a kilépés okát, mikor a kilépés nem szórványosan, hanem nagyobb tömegű, legalább is 10—20 egyént ölel fel, a mikor tehát a kilépés okai és körülményei is szélesebb körben alkotván megbeszélés tárgyát, külön kérdezősködés nélkül is kevésbé maradhatnak titokban a nyilvántartó közigazgatási hatóság előtt.

A kilépések okát fürkésző adatgyűjtés eredményeit tehát, úgy, mint az előző években, 1902-ben is megnyugtatóknak lehet tekinteni. Ezek az adatok ugyanis arra vetnek világosságot, hogy a kilépést előidéző elhatározás belső rugója a legtöbb esetben nem kicsinyes vagy erkölcstelen önérdék, vagy vallási közömbösség, hanem ellenkezőleg túlságos vallási rajongás volt, a mely nem érve be a saját vallásfelekezete nyújtotta lelki táplálékkal, valami újszerű, a lelki közösséget szerinte jobban kifejezésre juttató, érzelmi világának inkább megfelelő szekták tanítása után áhitozik. Vallástalanságban nem lehet tehát keresni a kilépések okát ott, a hol a kilépettek több mint háromnegyed része a nazarénus meg a baptista szektához csatlakozott, sőt lelkében jórészt már régen e szekták hive volt, úgy, hogy a kilépés lényegében gyakran nem más, mint a felekezeten kívül állás tényleges állapotának a törvényadta lehetőségénél fogva a törvényes formában külsőleg is kifejezésre juttatása. A kilépések erkölcsi hatásának mérlegelése szempontjából figyelemre méltó tény továbbá a városi lakosság aránylag igen csekély részese-
sedése a felekezetből kilépettek sorában. Az 1902. év folyamán kilépett 1196 egyén közül csak 58 volt városi lakos, az összes kilépet-

tek 4'850⁰-a. Ez az arányszám sokkal kisebb, mint a városi népességnek az összes népességben elfoglalt aránya s jellemző bizonyosság arra, hogy a felekezetből való kilépés mozgalmá nem annyira a lelkiekben közömbösebb városokban, mint inkább a kétségtelenül vallásosabb vidéki népességben szerez hiveket.

Megemlítendő végül, hogy a felekezeten kívül állók közül az 1902. év folyamán 182-en tértek vissza a törvényesen bevett vagy elismert vallásfelekezetek kötelékébe s velük együtt az eltelt hét esztendő alatt visszatértek összes száma 738-ra emelkedett.

(folyt. köv.)

Belföld.

A brassói ág. h. ev. magyar egyházmegye közgyűlése f. évi július 26-án a *tatrangi* egyházközségben tartatott meg *Bohus Pál* főesperes és *Skita Mihály* esp. m. felügyelő elnökielte alatt. A gyűlésen valamennyi egyházközség képviseltette magát. A közgyűlést megelőző napon előértekezlet készített elő a tárgyalásra bocsátandó ügyeket. A gyámintézeti istentisztelet jul. 26-án reggel 8 órakor vette kezdetét *Sexty Kálmán* krizbái h. lelkész ünnepi szónoklatával, melyet a szorgos aratási munkaidő daczára szép számú közönség hallgatott. Istentisztelet végeztével előbb a gyámintézeti ügyek tárgyalattak, melyek közül kiemelendő, hogy az esperességi gyámintézet évről évre fokozottabb tevékenységet fejt ki az egyházszertet áldozatkész filléreinek összegyűjtésében s ez által a jótékony-
ság gyakorlásában, és hogy az esp-gyámintézeti elnökség választásának eredménye ezen a gyűlésen hirdettetett ki, mely szerint világi elnökké *Molnár Viktor* miniszteri tanácsos, egyházi elnökké pedig *Bohus Pál* főesperes lettek az egyes helyi gyámintézetek által megválasztva. Az esperességi közgyűlést a felügyelő hatásos beszéddel vezette be. Kiemelkedő mozzanat a *főesperes évi jelentése*, mely szerint az egyházmegye lélekszáma az elmúlt évben 19753 volt. Törvényes házasságból született 559, törvénytelenül született 60, halva született 17. gyermek. Konfirmáltattak 355-en, úrvacsorával éltek 4925-en, házasságot kötöttek 124-en, és meghaltak 453-an az esperességben. Megválasztattak esperességi első felügyelővé *Molnár Viktor* miniszteri tanácsos, egyházfelügyelővé *Jaczkó Lúczján* Krizbán, *Giró István* Pürkeretzen, *dr. Zelenka Lajos* Türkösben és *Sánek András* Zajzonban. A hagyományok és alapítványok főösszege 480 koronát teszen, az esperességen kívülről jött adományok 5131 koronát, az esperesség tagjai részéről

történt adományozások 1596 koronát mutatnak. Jótékony czélokra adott az egyházmegye 521 koronát, építkezésre 4475 koronát, felszerelésekre 137 koronát. Számot ad a jelentés az egyházközségek pereiről, az egyházpolitikai törvények hatásáról, részletes kimutatást közöl az egyházmegye tanügyéről, a beszerzésekről, a fontosabb hatósági intézkedésekről, az ünnepélyekről, a határozatok megerősítéséről, a hivatalos eljárásról, a közérdekű mozzanatokról, irodalmi működésről és végül közli határozatokká emelendő indítványait. Főesperes ugyancsak részletes jelentésben számolt be a múlt évi közgyűlés határozatainak végrehajtásáról. Ezen a gyűlésen választott törvényszéki bírónak *Grósz Frigyes* brassói kereskedelmi akadémiai tanár. A számvetőségeknek tevékeny munkálkodásáról adott számot *Deák Sándor*, a hitoktatás eredményét tüntette fel Szorádi alesperes jelentése s tárgyalattak és segélyezésre ajánlottak a fűrészezei egyháznak és a pürkereci lelkésznek folyamodványai a Baldácsy bizottsághoz. A f. évi szeptember 21—23 napjain Nagyváradon tartandó egyházkerületi gyűlésre kiküldöttek egyházmegyei képviselőket: Szorády és Petrovics lelkészek, Dr. Fekete és Giró István világi képviselők. A theol. főiskolák egyetemes szervezése és a Cura pastoralis valamint a theologusoknak ünnepi hitszónokokul alkalmazása tárgyában hozott határozatok mellett több fontos kebelbeli ügy nyert elintézését, melyek közül különösen felemlítésre méltó az ifjusági egyesületek fegyelmelési ügye a vármegyei közig. hatóság támogatásának és közreműködésének kikérésével. Állást foglalt a közgyűlés a felső borsodi ev. ref. egyházmegye lelkészi értekezletének azon indítványa mellett is, hogy a protestáns egyház nyomoruságosan tengődő lelkész karának évi fizetése az 1848 XX. t.-c. megvalósításának keretében 2400 koronára emeltessék fel.

Értesítés. A útszai ev. egyházkerület eperjesi leológiáján az ez idei szak- illetve papvizsgálatot augusztus 30-ikán fogjuk tartani. A megfelelő okmányokkal kellően felszerelt kérvényeket legkésőbb aug. 20-ig Eperjesre kérem. A szakvizsgálatra vonatkozó kérvények a tanári karhoz, a papi vizsgálatra vonatkozók a püspök urhoz cünzendők. Eperjesen 1904 július 30-án. Dr. Szlávik Mátyás ev. theol. dékán.

A debreczeni ág. hitv. ev. egyháznál üreseedésben lévő kártortantói állásra 45 pályázó jelentkezett. Az egyháztanács a választásra a következő nyolc tanítót jelölte ki: 1., Gyimóthy Károlyt, 2., Jurin Istvánt, 3., Elefánty Sándort, 4., Loykó Imrét, 5., Potyondy Zsigmondot, 6., Szuchovszky Zsigmondot, 7., Petrovics Vilmos Lajost, 8., ifj. Krings Gyulát. A választás valószínűleg aug. 14-én fog végbe menni

A nógrádi ev. esperességi közgyűlés. A nógrádi prot. egyházmegye közgyűlése két napot vett

igénybe. A közgyűlés július 12-én kezdődött, de a tagok közül már előtte való este sokan érkeztek meg. A gyűlést az ág. hitv. ev. iskola termében tartották meg, Beniczky Arpád egyházmegyei felügyelő és Wladár Miksa főesperes ikerelnökte mellett. A gyűlést Beniczky Arpád felügyelő egy tartalmas beszéddel nyitotta meg, melynek lendületes s a meggyőződés hevével áthatott előadása mindvégig feszült figyelmet keített. Erős protestáns érzék hatja át az egészet s annak kimagasló szép helyeit élénk helyesléssel és tetszéssel kísérték. A felügyelő megkapó közvetlenséggel emlékezett meg Szontagh Pál elhunytáról s arról a nagy és pótolhatatlan veszteségről mely az egyházat érte az ő elhunytával. Majd az 1848. XX. t.-cikk körül megindult mozgalomra tért át s annak eddigi eredményeit ismertetve, annak a meggyőződésnek adott kifejezést, hogy a mozgalom sikerét biztosítottnak látja s e siker már nem sokáig késhet. A lelkes éljenzés között befejezett felügyelői beszéd után Wladár Miksa főesperes olvasta fel évi jelentését. A nagy terjedelmű jelentés felöleli az egyházi életnek s a tanügynek fejlődését s állapotát. Kiterjed az egyházmegyei élet minden jelentős tünetére s egyszerismind ismerteti azon elveket, melyek szerint a főesperes az egyházmegye igazgatásában eljárni kíván. A jelentés kegyelettel emlékezik meg az egyházat ért veszteségről. Szontagh Pál, Veres Ernő, Horváth Dani elhunytán. Mozgalmas képet öltött ezután a közgyűlés, mert az időközben megüresedett állások betöltéséről volt szó. Első sorban új főjegyzőt kellett választani, mert az eddigi Biszkup Béla, németgurábi lelkésznek választatván meg, az egyházmegye kötelekéből kilépett. A választás megejtése előtt Beniczky Arpád meleg hangon méltatta Biszkup Béla érdemeit. Évek hosszú során volt ő esperességi főjegyző s mint ilyen legerősebb munkása, valóságos lelke az esperességnek. Fáradhatatlan buzgalom s az ügyek alapos és teljes ismerete jellemezte működését, melynek során mindenkinek becsülését és szeretetét szerezte meg. Hervadhatatlan érdemeit a gyűlés jegyzőkönyvbe iktatta s a jelenvolt főjegyzőt lelkes ovációban részesítette, amit ő meglatottan köszönt meg. A gyűlésnek az új főjegyzőt illetőleg választáshoz fognia nem kellett, mert Marothy Emil vanyorci lelkészben megtalálta jelöltjét. Egyhangu lelkesedéssel választották meg főjegyzőjének. Benne hatalmas munkaerőt nyert az esperesség, melyet különben már hosszú éveken keresztül, mint annak aljegyzője, szolgált. A többi helyeket a következőképen töltötte be a gyűlés: Jegyző: Csövény Géza; Ügyész: Bogya János; Körlelkész a losonci körben: Henriczy Béla; Törvényszéki bírák: Okolicsányi Gyula és Rákoczy István. Nyugdíjintézeti bizottság tagjai: Sztranyovszky Géza és Mihalovics Sámuel. Számvetőségek elnöke; Bortholomaidesz Gyula, tag: Ivánka Imre. Iskolai bizott-

sági tagok: Csonka Zsigmond és Galóth János. Építészeti bizottsági tag: Elefánti Sándor. Biztosítási ügykezelő Mihalovics Sámuel. A gyűlés a múlt évi jegyzőkönyv pontjait követőleg tárgyalta az ügyeket. Délután br. Butler Ervin és Hrk János alesperes társelnöklete mellett a tanügyeket s iskolaügyeket intézték el nagy érdeklődés mellett. Julius hó 13-án reggel 7 órakor istentisztelet volt gyámintézeti ofertoriummal kapcsolatosan, utána 9-ig gyámintézeti ülés, 9 órakor pedig folytatták a közgyűlést, mely déli tizenkét órakor az elnökség éljenzése között zárult. A tanítás terén érdemeket szerzett tanítók megjutalmazásával is foglalkozott a gyűlés. A jutalmazandó tanítók névsora a következő: Mihalovics Emil, Horiczky Sándor, Tátrai János, Csipkei Lajos, Gobon Pál, Bartol Gusztáv és Czirbesz János. Hrk János ezzel kapcsolatosan egy örvendetes bejelentést tett. Ivanka Imre ugyanis 100 koronát adott át azzal, hogy az a magyarosítás terén legjobb eredményt tanúsított tanítónak adassék jutalmul. A nemes adományozót a közgyűlés lelkesen megéljenezte.

A **bányakerületi** közgyűlésnek szept. 20-ára történt elhalasztása a prot. irod. társaság közbeeső gyűlése miatt történt.

A **fehérvári** ág. hitv. ev. egyházmegye július hó 29-én Székesfehérvárott tartott közgyűléséből fölír a kerülethez a *zsinat* sürgős megtartása érdekében. Ugyanekkor hivatalába iktatta az egyházmegye újonnan megválasztott esperesét: *Jánosy Lajos* r. komáromi lelkészt, a ki beköszöntő beszédében a lelkészi kar hűségese pastoralizálásától, világi uraink jó példaadásától; s az egyházas szellemtől áthátott tanítói kar vezette felekezeti iskolától várja egyházi életünk megújulását!

Az „**egygyermekrendszer**” erkölcsi s hazafias szempontból pusztító — s az ev. egyház hívei között is főleg a felvidéken, de másutt is, igen elterjedt. — A káros nyavalya megtörésére *Hontvármegye* törvényhatósági bizottsága — *Krupecz* István, honti ev. alesperes indítványára, (melyben egyéb között a sokgyermekűség jutalmazása s a nőtlenség megadóztatása is foglaltatott) — még tavaly feliratot intézett a kormányhoz s a feliratot pártolás végett megküldötte az összes honti törvényhatóságoknak. Most, hogy utóbbiak közül 28-an támogatták a feliratot a kormányhoz intézett hasonló szellemű felirattal: *Tisza* István gróf kormány elnök — szóban forgó fontos ügyben — leiratot intézett e napokban Hontvármegyéhez s biztosítja a vármegye közönségét, hogy a hazafias aggodalmat teljes mértékben méltányolja s a kérdés jelentőségének teljes tudatában van... a kormány is, s addig is, míg az ez ügyben összehívandó értekezletnek alkalmas időpontját meghatározhatná: kéri épen a néppel sűrűn érintkező *lelkészeket, tanítókat s jegyzőket*, hogy a nép erkölcsi nevelését kétszerezett eréllyel folytassák.

Helyreigazítás. Az Ev. Egyh. Szemle f. é. 8-ik számában Szeberényi L. egy jelentést tesz az arad-békési ev. egyházmegye f. é. közgyűléséről, mely jelentés, a menyiben az én ügyeimmel is foglalkozik, némi magyarázatot és helyreigazítást igényel. Azt írja, hogy fellebbezésemnek a kerületi törvényszék általi elutasítását „az esperesség egyhangú örömmel fogadta.” Ez úgy értendő, hogy az öröm egy hangon nyilvánult, s ez a hang a Szeberényi éljenzése volt, melyel az elutasításról szóló jelentést kísérte. Továbbá azt írja, hogy a békéscsabai hies káplántartási ügy olyképen nyert befejezést, hogy én a gyülekezet azon határozatát, hogy káplán nem tartás esetén 400 frt. fizetésemből levonassék, elfogadom. Eddig se azon mult az ügy elintézése, hanem azon, hogy az egyház engem nem akart a káplántartástól felmenteni. Most azonban határozatilag kimondta, hogy engem, amennyiben lemondtam a 400 forintról, „akkor sem okol, hibáztat és akkor sem von felelősségre, mikor káplánom nincs.” S így ez ügyben újabban nem az történt, hogy én fogadtam el az egyház föltételét (én azt föltételesen elfogadtam már 1902-ben), hanem újabban az egyház fogadta el az én föltételemet.

Ez a való.

Koren Pál b.-csabai lelkész.

Lelkészi értekezlet. A pestmegyei ág. ev. papi értekezlet f. év július 26-án tartotta gyűlését ntü Kiss Péter elnöklete alatt Budapesten. — Főbb tárgyai a következők voltak: Az elnök, tekintettel hajlott korára s betegeskedésére, lemondott elnöki állásáról. Az értekezlet kimondta, hogy ezentul a mindenkori főesperes teljesíti az elnöki tisztet. — Fölvettett azon kérdés, vajjon a cultusministernek azon rendelkezése, mely szerint az iskolai vagydon tekintetében beállható telekkönyvi változás hozzászólás végett a miniszternek előre bejelentendő, nem képez-e sérelmet autonómikus jogaink ellen? Az értekezlet ezen rendelkezést sérelmesnek tartja, annál is inkább, mert zsinati törvényeink megengedik az egyházi hatóságok jóvá hagyását az egyházi ingatlanoknak adás-vételére nézve, s tudvalevőleg az isk. vagydon esperességünkben egyházi vagyont képez. — Az istentiszteleteknek egyöntetív tételére nézve Szeberényi Lajos (lóti) javaslatot nyújt be a jövő évi értekezleten. — A f. borsodi ev. ref. papi értekezlet azon felhívására, mely szerint a papi fizetés minimuma 2400 korona s megfelelő korpótlékban állapíttassék meg, — a pestm. lelkészi értekezlet a mozgalomhoz való hozzájárulását határozta, ezt a kerületi s egyetemes papi értekezlet elé órajtja vinni s ha e tárgyban országos papi conferentia tartatnék, arra a maga kebeléből Szeberényi Lajost és Sárkány Bélát küldi ki. — Miután több egyháznak a kántortanítók haszonélvezetébe hiványilag adott ingatlanai a telekkönyvekben iskolai vagy tanítói címen szerepelnek, aggály merült fel az iránt, hogy az iskoláknak majdan községivé vagy államivá szervezése esetén

az állam ezen ingatlanokra reá teszi kezét; miért is kívánatos az ilyen ingatlanokat az egyház tulajdonába áttelekkönyveztetni. — Szilárd János felolvassa Dr. Melcer Gyula acsai elhunyt testvérnek nagy gonddal és szépen megszerkesztett életrajzát. Ennek kapcsán kimondta a gyűlés, hogy minden lelkész írja meg a saját életrajzát s azt az esp. levéltárba leendő elhelyezés végett küldje be a főespereshez. Kimondja egyszersmind azt is, hogy lelkész temetésénél prédikálás esetén az legyen a mérvadó, hogy a prédikáció a templomban magyar nyelven tartassék, ellenben az udvaron és sírnál a temetési szertartás az egyháznál használatban levő más nyelven is végezhető. — Az 1848-iki 20-ik t. c. 3-ik §-ára nézve, noha annak mielőbbi végrehajtását az értekezlet óhajtja, az ügyet beható tanácskozás végett az esp. közgyűlés elé viszi. H. J.

A Tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi collegiumának jogakadémiája. *Nagytisztelétű Lelkész úr!* A midőn a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület eperjesi ősi Collegiumának kebelében fenálló *jogakadémiára* vonatkozó tájékoztató sorokat szíves felhasználás és terjesztés céljából őszinte bizodalommal és mély tisztelettel megküldeni szerencsénk van, méltóztassék megengedni, hogy hazai közegyházunk, annak oktatásügye s így nevezetesen jogakadémiánk iránti legbensőbb szeretetüktől indítatva, nagybecsű figyelmét a vezetésem alatt álló jogakadémia iránt — az alábbi szempontokra való tiszteletteljes hivatkozással is — kikérjem. Ha csak egy futópillantást is vetünk szeretett evang. egyházunk viszontagságos multjának, lelkes kitaratást, odaadó összetartást igénylő küzdelmes jelenének történetére, illetve állapotára: azonnal be kell látnunk azt, miszerint evang. hitünk örök igazságai mellett egyházunk ama sajátos szervezetének köszönhetjük fenmaradásunkat, vallásos életünknek jelenlegi zavartalan békéjét, hogy az egyháznak valamennyi tagja egyforma jogosultsággal bírván egyházi közügyeink intézésében, a tulajdonképeni lelkészettel nem foglalkozó egyháztagek, az u. n. világiak is activ működésre vannak hivatva egyházi közügyeink elintézésében. Zsinat-presbyteri egyházi alkotmányunknak ez a szerencsés alap-gondolata hathatósan forrasztotta mindig egytűvé egyházunk tagjait. Az egyházi ügyek iránti érdeklődést és áldozatkészséget hitünk igazságai mellett egyházi jogéletünknek ez az alapelve volt és van hivatva felkelteni, ébrentartani. De éppen e célból kétszeresen szüksége van iskolákra annak az egyháznak, a melynek az életbe kilépő tagjaira ilyen magasztos feladat vár. S valóban azt olvassuk a multak emlékeiről, hogy hazai evang. egyházunknak védőbástyái, az evang. egyházas szellem- és jellemképzés melegágyai első sorban alsó-, közép- és felsőfoku iskoláink voltak. A halladó kornak erőinket szinte tulleladó követelményei, az oktatásügynek a felekezetek kezéből való fokozatos ki-

vétele, újabban jelentékenyen háttérbe szoritották iskoláinkat, a minek hatása egyházi közéletünk pangásán máris szemmeláthatólag észrevehető; sőt az itt-ott tapasztalt közöny meg is döbönt bennünket. De mindazonáltal alsó- és középfokú iskoláink nagyobbreszt kiállották a megpróbáltatásokat, egyedül főiskolai oktatásügyünknel, főleg pedig az ág. hitv. evang. jogi tanintézeteknél volt nagyobb arányú a pusztulás. Egykor virágzó s hitbuzgó, egyházas gondolkozású evang. jogász nemzedéket nevelő: pozsonyi, selmebányai, késmárki soproni jogi-tanintézeteink, melyek áldozatkész, lelkesedni tudó egyházi felügyelőkkel ajándékozták meg egyházunkat, az absolut korszak folyamán megszűntek. Egyházi közéletünknek szerepvivő világi tisztviselői még jelenleg is nagyobbreszt az itt nevelt gárdából valók. Ismerték, mert behatóan tanulmányozták evang. jogi főiskoláinkon az országos jog mellett egyházi jogunkat, az öntudatos ifju lelkében szent érzelmeket keltettek tel egyháztörténetünknek emlékei s így megértjük azt, hogy ennek a gárdának tagjai még ma is ragyogó példát nyujtanak egyházi közgyűléseinkben a szorongatott egyház jogainak megvédésében. Úgyde, ha a jövőre gondolunk s a fiatalabb világi generációnál sokszor megdöböntő járatlanságot észlelünk egyházunk jogállásának ismerete körül s természetesen erre a járatlanságra visszavezethető közönyt is tapasztalunk: akkor valóban aggódás fog el, hogy a jövőben honnan vesszük az egyházunk jogéletét ismerő s így lelkesedni is tudó egyházfelügyelőket, más tisztviselőket, egyháztanácsosokat stb., a kik nélkül eleven prot. egyházi közélet alig képzelhető. Aggódás fog el, mert — ismételjük — hajdan virágzó evang. jogi főiskoláink megszűntek. De mintha a veszteségért némileg kárpotolni akart volna a Gondviselés, meghagyott egyet, az eperjesi ősi Collegiumnak mai napig is virágzó jogakadémiáját, mely csodálatos úton-módon nemcsak, hogy fenmaradt, még tudván felelni az államkormány részéről felálitott egyre fokozódó nagy követelményeknek, de sőt — mint a hazai többi jogakadémiákkal teljesen egyenrangú, azonos tanrendszert követő, négy évfolyamu jog- és államtudományi kar — a virágzásnak jelenleg azon fokán áll, hogy eltekintve országos jó hírnevétől, a valás- és közoktatásügyi miniszterium részéről is oly gyakran halával tapasztalt elismeréstől, a hazai tiz jogakadémia (kassai állami, nagyváradi és pozsonyi kir. katolikus, egri és pécsi r. kath., debreceni, sárospataki, kecskeméti és mármaroszigeti ev. ref. és eperjesi ág. ev.) között a halgatóság létszáma tekintetében évek óta a harmadik helyen áll, 1903 1904. tanévben 253 beírott hallgatója volt. Örömmel tapasztaljuk néhány év óta, hogy a halgatóság létszámában az ág. hitv. evangelikusok száma mindinkább előtérbe nyomul, úgy, hogy a legutóbbi tanévben már 116 volt a protestánsok

száma, közöttük 87 ág. hitv. evang. Tagadhatatlan, hogy évenként ily jelentékeny számú evang. ifjunak ág. hitv. evang. jogi főiskolában való képzése üdvös hatású lesz egyházi közéletünkre, ha majd az életbe kilépnek. Arról is megvagyunk győződve, hogy még a nem ág. hitv. evang. jogász ifjuságnak evang. jogakadémián való tanulása szintén csakis áldásos lehet egyházunk jövőjére. mert kétségtelen, hogy az ág. hitv. ev. jogakadémia iránt mindig hálával és kegyelettel érező bármilyen másvalású ifjú lelkét a felekezeti türelmetlenség, elfogultság sohasem, vagy csak a legritkább esetben fogja megmértelyezhetni. De mindezek dacára, valamint evang. középiskoláink, éppen úgy egyetlen jogakadémiánk is akkor tehetné a legnagyobb szolgálatot közegyházuinknak, ha első sorban ág. hitv. ev. hallgatókat nevelne törhetlen hűsége hitelveink, és lelkes áldozatkészségre egyházi intézményeink iránt, továbbá egyházunk jogának, történetének, az államhoz való viszonyának beható, alapos ismertetése. *Ennek elérését célozzák egyedül jelen soraink!* Hála az isteni Gondviselésnek, collegiumi jogakadémiánk anyagi viszonyai, felsőbb egyházi hatóságaink, Sárosvármegye, Eperjes, sz. kir. város, áldott-émlékű alapítók hathatós támogatása s a hallgatók nagy létszámánál fogva ma már olyanok, hogy — különös tekintettel a közoktatási kormány által tervezett nagy jogi-oktatásügyi reformra is — tanintézetünk jövője iránt nem aggódhatunk. Ellenben erkölcsi támogatást kérünk jelen sorainkkal! Megtisztelő, buzdító jóindulatot, érdeklődést egyházi életünk nagyrabecsült vezetőitől, *a mi leginkább abban juthat kifejezésre, ha a nagytiszteletű lelkész urak, a mélyen tisztelt egyházfelügyelő urak s az ő szíves közreműködésükkel általában hitsorsosaink az eperjesi ág. hitv. evang. jogakadémiára küldik jogi pályára lépő fiaikat.* Nem azért kívánatos ez, mintha jogakadémiánkon a jogi tudományok meg nem engedhető felekezeti elfogultsággal taníthatnának, hanem kívánatos és üdvös azért, hogy 1. az evangélikus középiskolát elvégző ifjú ne legyen teljesen elszakítva — addig, míg az életbe kilép — az evang. vallásos élet légkörétől, templomunk látogatásától s abban kegyelemeszközzeink élvezhetőségétől. 2. Hogy a nem prot. jogakadémiánkon és az egyetemeken teljesen elhanyagolt prot. egyháztörténelmet és egyházjogot megismerhesse, elsajátíthassa, hogy azután — kilépve az életbe — mint egyházi jogviszonyainknak ismerője, jelenhessék meg az egyházi közgyűléseken. Ezeknek a szempontoknak legjobb s legőszintébb meggyőződésünk szerint való kifejtése után tiszteletteljesen kérjük, méltóztassék az eperjesi ág. hitv. ev. collegiumi jogakadémia iránt nagybecsű érdeklődést tanusítani, különösen pedig a jogi pályára lépő, vagy azon már is tanuló ág. hitv. evang. ifjak szülei körében minél nagyobb érdeklődést kelteni. Jogakadémiánk dékáni hivatala a szűnő

folyamán is minden tekintetben felvilágosítást ad, egyszerű levélbeli megkeresésre is. A midőn újabban is a mellékelt vázlatos tájékoztató-lapoknak első sorban ág. hitv. evang. érdekeltek körében való terjesztését kérjük, jogakadémiánkat nagybecsű erkölcsi támogatásába ajánlva, vagyunk mély tisztelettel: Eperjesen 1904, július hó. *Az eperjesi ág. hitv. ev. jogakadémia dékáni hivatala.*

Külföld.

X. Pius pápa Nagy Gergely dicsőítése céljából ez év tavaszán encyklikát adott ki. Ebben e kétségtelenül nagy pápának az egyház és a tudomány körül teljesített hűséges és maradandóbb jellegű szolgálatainak méltatása kapcsán összehasonlítja az egyház jelenlegi helyzetét az akkori állapotokkal eképen: Ha a vatikán magaslatáról (sic!) szemlét tartunk az egyház jelenlegi helyzete fölött több okunk van ma félni, mint Nagy Gergelynek volt. Zivatarok dultak mindenfelé, jól szervezett ellenséges csapatok fenyegetnek bennünket s általában véve igen nagy elhagyatottságban érezzük magunkat s tanácstalanul állunk s nincs emberi erőnk és eszközünk az ellenség leküzdése s a zivatarok lecsendesítésére. Hát Pius pápa csakugyan „a magaslatból” nézi az „egyház állapotait.” Mert csudálatos, hogy ez alkalommal nem a francia Combes liberális egyházpolitikájában vagy az egységes olasz hazafiságban, hanem a „modern tudományban” látja az ellenségét. „Tagadják a természetfeletti rendet és a csuda lehetőségét; megtagadják az isten létele mellett bizonyítékokat, sőt magának az istennek a létét s a természetfeletlinek a tagadásából egészen természetyszerűleg következik a hamis történeti kritika a tudományban.” Felhívja ennél fogva a püspököket, hogy úgy az egyszerű ember, mint a tudomány férfiai előtt védjék a természetfeletti rendet s a hit dogmáit, amelyek nélkül az egyház a maga alapjaiban volna megrendülve. E végből Nagy Gergely példájára a papképzés belterjesebb művelését s az alkalmas papok és püspökök megválasztását ajánlja az egyháznak. De továbbra is terjed a pápának figyelme. A kánonjog újboi kodifikálását s a liturgiai egyházi ének-egységesebb rendezését rendelte el egyik legújabbí rendeletével. Az egyházi törvényhozás anyagának napjainkig való kodifikálását egy elmöklate alatt összeülő biboros bizottságra bízta, amelynek tiszte az elavult törvények mellőzése, újaknak fölville s általában az egyházi törvényhozás joganyagának korszerű rendezése és kiadása. A biboros biz. tagok az egyes püspökök mint konsultorok tanácsával és segítségével is állhatnak s így van kilátás a modern tudomány követelményeinek megfelelő kánonjogi törvénykönyvre. Jobb is volna a pápaságnak foglalkoznia a hitélet fejlesztésével s

a tudomány felkarolásával, mintsem megvalósíthatatlan politikai eszményképek felállításával vagy a Syllabus módjára a modern korszellem vívmányainak szüntelen való támadásával.

A *kath. reformegyház Olaszországban* napjainkban sok nehézséggel küzdeni kénytelen. 2 évtizeden át élén állott *Kampello* Henrik gróf. A római szent Péter templomának egykori kanonokja, aki 1881-ben hagyta el a római egyházat s a melylyel tavaly közvetlenül halála előtt megengesztelődött. A 71 éves aggastyán „landabiliter se subjecit” s az anyaegyház kebelében talált végső menedéket. A reformegyház vezetői tisztéről már 1901-ben mondott le, mivel az ókath. püspöki értekezlet neki nem akarta megadni a püspöki címet és jelleget. Helyébe Cichitti milánói tanár lépett, ki egy angol folyóiratban ismerteti egyháza mult évi állapotait eképen: A kath. olasz reformegyház főbb vallási és polgári tantételei az anglikán egyház 39 cikkéből yannak átvéve, de az olasz egyházi élet viszonyainak figyelembe vételével átalakítva s kettővel megpótolva. Egyházközségei vannak Rómában, Milánóban, Arconeban, Sz. Angelóban s Vitóban, s három leányegyháza Castel di Iags, Palambare és Castiglione városában és vidékén. Ugy látszik nem nagyon népeseek. Így a rómainak mindössze 12 keresztelése, 8 halálesete, 49 beteglátogatása s havonként 700 templomlátogatója volt. A vasárnapi istentiszteleteken kívül vannak esti istentiszteletei, bibliai magyarázatai és vasárnapi iskolái. Az egyház szolgálatában 4 lelkész áll. Egy angol bizottság segíti a reformegyház anyagi ügyeit. A római kath. lelkészek tömeges jelentkezéseit a szűk anyagi viszonyok miatt nem fogadhatják el. A reformegyház hittanait és szervezetét tekintve közelebb áll az ókath. és anglikánus egyházakhoz, mint az erősebb prot. izü és jellegü valdensekhez. Az olasz kath. reformegyházat segélyező angol bizottság további elnöke volt *Plunket* dublini érsek s jelenlegi elnöke *Mayor* cambridgei egyetemi tanár. Őszintén kívánjuk az olasz kath. reformmozgalom erősödését és fejlesztését! Sava és erjesztő kovásza ez az olasz pápistaságnak!

Németországban jó ideje nagy figyelmet fordítanak az erkölcsnemesítés s a testi és lelki épség fentartása és fejlesztése szent ügyére. Így a minap is a berlini tudományegyetem diáksága körében *Ethos* neve alatt egy akad. szövetség keletkezett, mely közelebről a nemi élet nemesebb felfogását a tisztességérzet intensívebb ápolását s a nemi kihágások elleni küzdelmet tűzte ki feladatául. Igen helyesen választotta meg az egylet a maga nevét is. A berlini egylet a többi német tudományegyetem hallgatóságát is felhívta a csatlakozásra. Ugyancsak ilyen célokat szolgál a német erkölcsnemesítő egylet s a nemi betegségek leküzdésére keletkezett német társulat. Előbbi okt. 5. 7. napján Köln városában nemzetközi kongresszust tart s főleg az

erkölcstelen irodalom kiküszöbölését célozza. Ez erkölcsnemesítő mozgalomnak egyik éltető lelke *Weber* gladbachli lelkész, a kit mi az „Evang. Szövetség” körében kitejtett lelkes szolgálatáról is ismerünk. Ezeket a szövetkezéseket az erkölcsnemesítő szolgálatában olvasva, elszorul a szívünk, ha a mi egyetemi vagy akad. ifjúságunkra gondolunk. Ki szabadítja meg azt a testét lelkét naponként ölü gonosztól? Az volna igazán magyar honunk másik megalapítója!

Dobsina.

Dr. Szilávik Máttyás.

Irodalom.

A „*Cirkevné Listy*” 5. 6. s 7. száma következő cikkeket foglal magában: Az 5. s 6. szám vezető cikkének címe ez: „*Későn s kullogva érkezünk mások után.*” Cikkirő összehasonlítást tesz a külföldi s a honi — főleg városi — ev. egyházak között s azt találja, hogy mi, minden külső s belső rend- és ékességben hátra vagyunk az ev. tótoknál megpláne — ugymond a cikkirő — a hivatalos egyház maga akadályozza meg a fejlődést. Élénk színekkel ecseteli cikkirő azt a nembánomságot is és hanyagságot, melyet egyházi épületeink — főleg templomaink tisztasága — dolgában elárulnak. Penész, por, dohos szag, pókhálók, tört ablakok, hasadt deszkák s oltár és orgona megett és a sekrestyében lim-lom s választási zászlók nem egy helytt honi templomaink jellemzetes ismertetői! Saját lakásainkat s salonjainkat rendben tartjuk, de az Isten házát nem! Old le saruidat, ha templomba lépsz! mondjuk, de ha a templomba idegent bevezetünk: szégyenkezniünk kell! Mindkét számban folytatja *Okályi Gyöző* a régi egyházi törvénykezésre vonatkozó intézkedések ismertetését. *A baptisták s nazarénusokról* c. cikk azoknak fennen hirdetett ügynevezett *becsületességét* az Isten kegyelmébe vetett igaz s bűnbánó hitnélküli *szenteskedésnek* bélyegezi cikkirő. A „*Positív tudomány s kijelentés*” című cikk bölcsészeti s orthodox keresztyén vallási alapon bizonyítja a vallási felfogás nélküli tudományos s erkölcsi nézetek felfuvalkodottságra vezérlését, nemkülönben elégtelenségét s tarthatatlanságát.

Pályázat.

Az iglói ág. hitv. ev. anyaegyház **Illés-falu** nevű leányegyházában megürült

levita-tanítói állomásra pályázatot hirdet.

Pályázhatnak ág. hitv. ev okleveles tanítók, kik a magyar és tót nyelvet szóban is írásban birják s a kántori s orgonistai kötelességeket kellően végezni tudják.

Az állás javadalma készpénzben :

1. Az illésfalvi és szepes-sümegi komasacionális alapból K 220.—
2. Az illésfalvi urbéri pénztárból „ 326.—
összesen K 546.—

Terményekben és különféle bevételekben szolgáltatva :

1. 15 pozsonyi mérő rozs körülbelöli értéke K 90.—
2. 10 öl tűzifa körülbelöli értéke „ 143.20
3. 5 hold föld „ haszonvétele . „ 120.—
4. A fenti szántóföldek megműveléséért járó megváltás . . . „ 100.—
5. Keresztelési, avatási, temetési stolaris jövedelem címén körülbelöl „ 70.—
6. 4 templomi és temetési offertorium minimális jövedelme . „ 16.—
7. Iskolai beiratási díjak, fejenkint 40 fill. számítva körülbelöl . „ 16.—
összesen K 555.20

8. Lakás és iskolakert használata természetben.

9. Korpótléket az államtól.

Kötelessége lesz a megválasztatandónak mint levitának minden vásár- és ünnepnap délelőtt és délutánján az istentiszteleteket tót nyelven megtartani s azokon a kántori teendőket teljesíteni, nemkülönben a keresztelési, asszony-avatási és temetési funkciókat elvégezni.

Kötelessége lesz mint tanítónak a nevezett leányegyház elemi és vasárnapi iskolájába járó gyermekeit a törvény által előirt módon és időben tanítani s a közeli Szepes-Sümeg gyermekeit hittanításban részesíteni s a confirmációra készülő gyermekeket a lelkész utmutatása mellett előkészíteni.

Pályázók kellően felszerelt folyamodványaikat **f. évi szeptember 10-éig** bezárólag alulirott lelkészhez nyujtsák be.

Az egyház fenntartja magának a próbaszónoklatra való meghívás jogát.

Dr. Walur Gyula

lelkész.

74 2—1

Münnich Kálmán

iskola-felügyelő.

„MAYER“ gépgyár

vas- és fémöntöde részvény-társaság SZOMBATHELY.

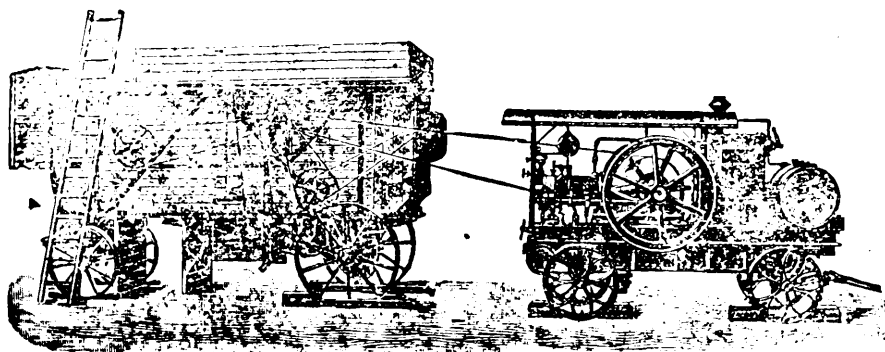
Raktár: Budapest, V., Lipót-körut 15.

Készít mindennemű

Gazdasági gépeket, ^{kitűnő} szerkezetű Benzin és szivógáz-motorokat ^{2—50} lóerőig

Benzin-motoros cséplőkészletek.

Legolcsóbb üzem!

Tűzveszély kizárva!

52 25—6

Malomépítéset : Új hengerszékek, minden e szakmába vágó gép gyártása. Teljes műtalmibereendezések.

Osborne D. M.-féle világhírű amerikai arató és kaszáló gépek magyarországi kizárólagos képviselőisége.

Különlegesség: Legújabb szerkezetű csavaros és szabad. víznyomású borsajtók.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. * Kivánatra minden szükségletre külön költségvetés.

Ország Antal

orgona-készítő Nagyváradon.

Elvállal és készít a legújabb viv-
mánu

cső-pneumatikus
és
gépezetes orgonákat

kúp rendszer szerint.

Orga orgonákat átalakít és javít jutányos
árban

12-8

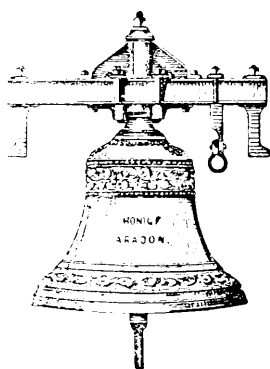
HÖNIG FRIGYES

gőzüzemre berendezett

harang, ércöntődéje, szivattyugyára

Arad, Rákóczy-utca 11 — 28. szám.

Alapítottát 1840-ben. — A legnagyobb állami
éremmel kitüntetve 1890-ben.

Ajánlja cs. és kir.
szabadalmazott har-
rangjait, melyekkel
bármely más harang-
gal szemben **40%**
**súly és ár meg-
takarítás éretik el.**

Külön jó hang és tartóssá-
gáért 10 évi szavatolás!

A legkedvezőbb fizetés fel-
tételek!

Vasuti szállítás ingyen.

Forgatható vasharangfelszerelések és
vas harangállványok. **Régi harangok-
nak** forgatható vasszerelésre való átala-
kításuk, avagy azoknak **csékély felülfi-
zetés mellett új harangokkal való be-
cserelésük.**

Bővebb felvilágosítás és képes árlapok
kiváratra díjmentesen küldetnek.

12-8

Pályázat

a borszönyi (Hontm.) német-magyar nyelvű
ág. hitv. ev. egyház

lelkészi állására.

A pályázónak igazolnia kell, hogy a
német nyelvet szóban és írásban teljesen
birja.

Javadalom: lakás, a mellékkhységekkel
és kert, 500 kor. készpénzben, 31 hl. búza,
18 hl. bor, 48 km. kemény fa, 2 szekér széna,
3 szekér szalma, 8 hold szántó föld haszon-
élvezete, stóla. Az összjövedelem minimális
számítással 1900 kor.

A kellően felszerelt folyamodványok f.
évi augusztus hó 21-ig alólirotthoz külden-
dendők.

Százd, 1904. jul. 25-én
u. p. Deménd, (Hont m.)

Rozsniai János

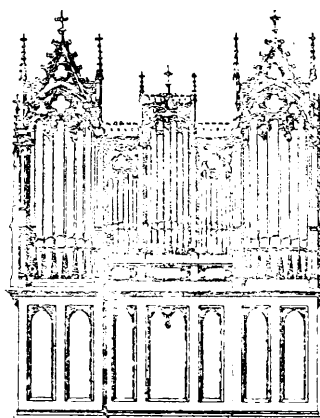
ev. lelkész,

72. 3-2

a borszönyi egyház adminisztrátora

SZALAY GYULA MÜORGONA-ÉPÍTŐ INTÉZETE Székesfehérvárott.

ALAPITTATOTT 1879. ÉVBEN.

Elfogad megren-
delést a legújabb
csőrendszerű lég-
nyomású nemes szó-
lamu hangverseny
és templom

orgonák

elkészítésére jutá-
nyos árak és több
évi jótállás mellett.
Raktáron tart kis-
sebb nagyságu új és
átalakított templom
orgonákat és har-
moniumokat.

Orgonák évi kezelését és gondozását, va-
amint átalakításokat, javítást, hangolást mérsé-
kelt árak mellett az ország bármely részében
gyorsan eszközöl.

Költségvetést ingyen és bérmentve küld.

45 15-13